

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK HISTORYCZNY

Rocznik CXII

Nr 2

WARSZAWA 2005

**POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII**

KWARTALNIK HISTORYCZNY

Założony przez Xawerego Liskego
w 1887 roku

**ROCZNIK CXII
2005**

2

**WYDAWNICTWO NAUKOWE *Semper*
Warszawa 2005**

KOMITET REDAKCYJNY

Jacek Banaszkiewicz, Marian Biskup, Stanisław Bylina, Iwona M. Dacka
(sekretarz), Marian Dygo (zastępca redaktora), Adam Galos, Magdalena Hułas,
Maciej Janowski (zastępca redaktora), Leszek Jarmański, Tomasz Kizwalter,
Wojciech Kriegseisen (redaktor), Jerzy Michalski, Roman Michałowski,
Henryk Samsonowicz, Jerzy Strzelczyk, Józef Szymański, Stanisław Trawkowski,
Roman Wapiński, Romuald Wojna (zastępca redaktora), Andrzej Wyczański,
Jerzy Wyzumski

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
00–272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. (+48 22) 831 02 61
e-mail: kh@ihpan.edu.pl
<http://www.kh.semper.pl>

Adiustacja: Bogusława Pilch

© Copyright by

Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk and Wydawnictwo Naukowe *Semper*
Warszawa 2005

© All right reserved. No part of this book may be reproduced,
stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means
without the prior permission of the publishers,
Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk and Wydawnictwo Naukowe *Semper*

© Wszelkie prawa zastrzeżone. Przedruk lub odtwarzanie fragmentów tej
publikacji w mediach każdego rodzaju wymaga pisemnego zezwolenia
Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk
oraz Wydawnictwa Naukowego *Semper*

WYDAWNICTWO NAUKOWE *Semper*

ul. Bednarska 20A, 00–321 Warszawa
tel./fax: (+48 22) 828 49 73
e-mail: semper@semper.pl
<http://semper.pl>
<http://semper.istore.pl>

PL ISSN 0023–5903
Nr indeksu 363103

SPIS TREŚCI

Wojciech Kriegseisen, „Kwartalnik Historyczny” — zarys dziejów czasopisma naukowego	5
Alicja Zagrodzka, Opinie o Jagiellonach w traktacie <i>De institutione regii pueri</i>	29
Anna Landa u – Czajka, Trudny wybór. Asymilowani Żydzi o problemie tożsamości narodowej w II Rzeczypospolitej	49

PRZEGLĄDY — POLEMIKI — PROPOZYCJE

Андрей Николаевич Сахаров, Исторические факторы развития России (к постановке вопроса)	73
Nikodem Bończa Tomaszewski, Polskojęzyczni chłopci? Podstawowe problemy nowoczesnej historii chłopów polskich	91

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

M. Büchel, <i>Die Entstehung des Christusporträts. Bildarcheologie statt Bildhypnose</i> — ks. Michał Janocha	113
K. Modzelewski, <i>Barbarzyńska Europa</i> — Lech Leciejewicz	118
A. Bartoszewicz, <i>Czas w małych miastach. Studium z dziejów kultury umysłowej późnośredniowiecznej Polski</i> — Izabela Skierska	122
<i>Interkonfessionalität — Transkonfessionalität — binnerkonfessionelle Pluralität: neue Forschungen zur Konfessionalisierungsthese</i> , red. K. von Greyerz, M. Jakubowski-Tiessen, T. Kaufmann, H. Lehmann — Maciej Ptaszyński	130
<i>Radziwiłłowie. Obrazy literackie. Biografie. Świadectwa historyczne</i> , red. K. Stępnik — Urszula Augustyniak	133
G. D. Hundert, <i>Jews in Poland-Lithuania in the Eighteenth Century. A Genealogy of Modernity</i> — Jakub Goldberg	138
R. Zuber, <i>Osudy moravské církve v 18. století</i> — Krzysztof Pawlik ...	142
B. Nolte, <i>Merkantilismus und Staatsräson in Preußen. Absicht, Praxis und Wirkung der Zollpolitik Friedrichs II. in Schlesien und in westlichen Provinzen (1740–1786)</i> — Bogdan Wachowiak	146
P. O. Loew, <i>Danzig und seine Vergangenheit 1793–1997. Die Geschichtskultur einer Stadt zwischen Deutschland und Polen — Edmund Kizik</i>	150
M. Łagoda, <i>Dmowski, naród i państwo. Doktryna polityczna „Przeglądu Wszechpolskiego” (1895–1905)</i> — Władysław Bułhak ..	155
M. Krzowska, <i>Für ein Polen an Oder und Ostsee. Zygmunt Wojciechowski (1900–1955) als Historiker und Publizist</i> — Maciej Górny	163

IN MEMORIAM

Dawid Fajnhauz (22 XII 1920 – 12 VII 2004). Wspomnienie — Wiktoria Śliwowska	169
--	-----

KOMUNIKATY

Konkurs „Polacy w Europie — Europa wśród Polaków. W poszukiwaniu własnych korzeni”	173
--	-----

CONTENTS

Wojciech Kriegseisen, “Kwartalnik Historyczny” — An Outline History of a Humanistic Periodical	5
Alicja Zagrodzka, Opinions about the Jagiellons in the Treatise <i>De institutione regii pueri</i>	29
Anna Landau-Czajka, A Difficult Choice. Assimilated Jews about National Identity in the Second Republic	49
REVIEWS — POLEMICS — PROPOSITIONS	73
CRITICAL ARTICLES — REVIEWS	113
IN MEMORIAM	169
ADVERTISEMENTS	173

WYKAZ SKRÓTÓW

AAN	– Archiwum Akt Nowych w Warszawie
AGAD	– Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
AGZ	– <i>Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie</i>
AP	– Archiwum Państwowe
APH	– „Acta Poloniae Historica”
ASWK	– <i>Akta sejmikowe województwa krakowskiego</i>
ASWP	– <i>Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego</i>
BC	– Biblioteka Muzeum Narodowego im. Czartoryskich w Krakowie
BJ	– Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
BK	– Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Kórniku
BN	– Biblioteka Narodowa w Warszawie
BO	– Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
BPAU–PANKr.	– Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
BR	– Biblioteka Publiczna im. Edwarda Raczyńskiego w Poznaniu
CAW	– Centralne Archiwum Wojskowe
CDS	– <i>Codex diplomaticus nec non epistolaris Silesiae</i> , Wrocław 1956–1964
CPH	– „Czasopismo Prawno–Historyczne”
DN	– „Dzieje Najnowsze”
KDKK	– <i>Kodeks dyplomatyczny Katedry Krakowskiej</i> , Kraków 1874–1883
KDM	– <i>Kodeks dyplomatyczny Małopolski</i> , Kraków 1876–1905
KDMaz.	– <i>Codex diplomaticus et commemorationum Masoviae generalis</i> , Warszawa 1919
KDP	– <i>Kodeks dyplomatyczny Polski</i> , Warszawa 1847–1887
KDW	– <i>Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski</i> , Poznań 1877 nn.
KH	– „Kwartalnik Historyczny”
KHKM	– „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”
MGH	– <i>Monumenta Germaniae Historica</i>
MGH SrG	– <i>Monumenta Germaniae Historica, Scriptores rerum Germanicarum</i>
MGH SS	– <i>Monumenta Germaniae Historica, Scriptores</i>
MK	– Metryka Koronna
MPH	– <i>Monumenta Poloniae Historica</i>
mps	– maszynopis
n.	– i następna
nn.	– i następne
OiRwP	– „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”
op. cit.	– opus citatum
PH	– „Przegląd Historyczny”
PL	– <i>Patrologiae cursus completus. Series Latina</i> , Paris 1878–1890
por.	– porównaj

przyp.	– przypis
PSB	– <i>Polski Słownik Biograficzny</i>
RDSG	– „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”
red.	– redaktor, redakcja
RH	– „Roczniki Historyczne”
rkp.	– rękopis
RWHF PAU	– „Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności”, Kraków 1874–1891
	– „Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1891–1918
	– „Rozprawy Polskiej Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921
	– „Rozprawy — Polska Akademia Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921–1928/1929
	– „Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego — Polska Akademia Umiejętności”, Kraków 1928/1929–1952
	– <i>Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego — Polska Akademia Umiejętności</i> , Kraków 1992–
SDRE	– „Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej”
SGKP	– <i>Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich</i>
SH	– „Studia Historyczne”
SIRIO	– <i>Sbornik Imperatorskogo Russkogo Istoričeskogo Obščestva</i>
Sobótka	– „Śląski Kwartalnik Historyczny «Sobótka»”
SPPP	– <i>Starodawne Prawa Polskiego Pomniki</i>
SSS	– <i>Słownik Starożytności Słowiańskich</i>
St. Źr.	– „Studia Źródłoznawcze”
sygn.	– sygnatura
VL	– <i>Volumina Legum</i>
wyd.	– wydanie, wydał
z.	– zeszyt
ZH	– „Zapiski Historyczne”
zob.	– zobacz

TRANSLITERACJA SŁOWIAŃSKICH ALFABETÓW CYRYLICKICH

Nr	Litera alfabetu cyrylic- kiego	Transli- teracja	Język*	Nr	Litera alfabetu cyrylic- kiego	Transli- teracja	Język
1	А а	A a	b b u m r s u	27	Р р	R r	b b u m r s u
2	Б б	B b	b b u m r s u	28	С с	S s	b b u m r s u
3	В в	V v	b b u m r s u	29	Т т	T t	b b u m r s u
4	Г г	G g	b b u m r s u	30	Ѓ ģ	Ć ć	s
5	Д д	D d	b b u m r s u	31	Ќ ќ	Ķ ģ	m
6	Ђ ђ	Đ đ	s	32	У у	U u	b b u m r s u
7	Ѓ ģ	Ģ ģ	m	33	Ў ў	Ŭ ŭ	b
8	Е е	E e	b b u m r s u	34	Ф ф	F f	b b u m r s u
9	Ё ё	Ě ě	b r	35	Х х	H h	b b u m r s u
10	Є є	Ê ê	u	36	Ц ц	C c	b b u m r s u
11	Ж ж	Ž ž	b b u m r s u	37	Ч ч	Č č	b b u m r s u
12	З з	Z z	b b u m r s u	38	Џ ѓ	Ď ď	m s
13	С с	Ž ž	m	39	Ш ш	Š š	b b u m r s u
14	И и	I i	b'' b u m r s u	40	Щ щ	Ŝ ŝ	b u r u
15	І і	Ì ì	b r'' u	41	Ъ ъ	" "	b'' b u r
16	Ї ї	Ĭ ĭ	u	42	Ы ы	Y y	b r
17	Ј ј	Ĵ ĵ	m s	43	Ь ь	' '	b b u r u
18	Й й	J j	b b u r u	44	Э э	È è	b r
19	К к	K k	b b u m r s u	45	Ю ю	Û û	b b u r u
20	Л л	L l	b b u m r s u	46	Я я	Â â	b b u r u
21	Љ љ	Ľ ĺ	m s	47	' '	' '	b b u m r s u
22	М м	M m	b b u m r s u	48	Г г	Ĝ ĝ	b'' u''
23	Н н	N n	b b u m r s u	49	Ђ ђ	Ě ě	b'' r''
24	Њ њ	Ŋ ŋ	m s	50	Ж ж	Ǻ ǻ	b u''
25	О о	O o	b b u m r s u	51	Ө ө	Ƒ ƒ	r''
26	П п	P p	b b u m r s u	52	В в	Ỳ ỳ	r''

* Oznaczenia języków: b — białoruski, bu — bułgarski, m — macedoński, r — rosyjski, s — serbsko-chorwacki, u — ukraiński.

'' Występuje w dawnej pisowni.

Warunki prenumeraty

Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są na okresy roczne.

- W kraju
 - urzędy pocztowe oddawcze, właściwe dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora, oraz doręczyciele w miejscowościach, gdzie dostęp do urzędu jest utrudniony;
 - dział kolportażu Wydawnictwa Naukowego Semper, ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, tel./fax: (22) 828 49 73, e-mail: pren@semper.pl — wpłaty należy kierować na konto bankowe: Nr 06 1020 1185 0000 4202 0014 0426 z zaznaczeniem na blankiecie przelewu tytułu czasopisma i okresu prenumeraty.
- Ze zleceniem wysyłki do innych państw:
 - dział kolportażu Wydawnictwa Naukowego Semper, ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, tel./fax: (22) 828 49 73, e-mail: pren@semper.pl — wpłaty należy kierować na konto bankowe: Nr 06 1020 1185 0000 4202 0014 0426 z zaznaczeniem na blankiecie przelewu tytułu czasopisma i okresu prenumeraty; dostawa odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty, z wyjątkiem zlecenia dostawy pocztą lotniczą, której koszt w pełni pokrywa zleceniodawca.

Cena opłaconej w wydawnictwie prenumeraty (4 numery) na 2006 rok w kraju wynosi **80 zł**. Prenumerata ze zleceniem dostawy za granicę (pocztą zwykłą) jest w Europie o 100%, a w krajach pozaeuropejskich o 200% wyższa od krajowej.

Terminy przyjmowania przedpłat przez Wydawnictwo Naukowe Semper oraz przez Poczta Polską (tylko prenumerata krajowa):

- do 25 XI na cały następny rok

Wcześniejsze i bieżące numery można nabywać bezpośrednio w Dziale Handlowym Wydawnictwa Naukowego Semper, ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, tel./fax: (22) 828 49 73, e-mail: pren@semper.pl. Również można je zamawiać we wszystkich księgarniach naukowych i akademickich (cena 1 egz. w tych księgarniach może różnić się od ceny w Wydawnictwie).

Subscription orders (17 US\$ per copy, 68 US\$ per year)
available through the local press distributors.

WYDAWNICTWO NAUKOWE SEMPER
ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, Poland
tel./fax: (22) 828 49 73
<http://www.semper.pl>
e-mail: pren@semper.pl

Commercial restriction for this copy: FOR SALE IN POLAND ONLY!